

YORGUN SAVAŞÇI

Kemal Tahir

Öykü Kemal Tahir'in "Esir Şehir Üçlemeleri" nden olan *Yorgun Savaşçı*, işgal altındaki vatanın ve bir grup vatanseverin mücadelesini anlatmaktadır. Başkarakter Cemil, üstün topçuluk bilgisinden, yeteneğinden dolayı, "Cehennem Topçu" lakabıyla ün yapmıştır. Cepheden oldukça yorgun ve isteksiz olarak teyzesinin evine gelmiş, esasen İttihatçıların önde gelen kişilerinden olduğu için burada saklanmaktadır. Cemil hem mevcut Enver Paşa Hükümeti, hem de İngilizler tarafından iyi bilindiğinden kaçak hayatı yaşamaktadır. Eşini harpte kaybeden teyze kızı Neriman ile gizli bir duygusal ilişkisi vardır. Cemil kaçarken ne kadar korksa da, vatanseverliğinden ve görev bilincinden dolayı vazifeyi bırakamaz. İttihatçılara işkence edildiğinin farkındadır, Yunanlıların İzmir'e asker çıkarmış olması, Kurtuluş cephesinden kaybın yüksekliği, Cemil'i ayrıca korkutmaktadır. Cepheden dönmüş yorgun bir asker olduğundan artık sade bir hayat istemekte, sevdiği kadın Neriman ve ailesi ile bir köyde huzurlu bir yaşamın özlemindedir. Cemil bir gün eski asker arkadaşı Patriyort Ömer'i saklamak ile vazifelendirilir. Ömer'i Doktor Münir'in evinde türlü güçlükler ile saklar ancak vazife esnasında bir askeri yaralar, askerin bir komiserin kardeşi olması, Cemil'in ciddi göz hapsine alınmasına neden olur. Şarkta, Ermenistan'ın kurulma ihtimali, Kürt Teali Cemiyeti'nin önlemenez faaliyetleri ciddi bir tehdittir. İngilizler Maraş'a, Samsun'a, Urfa'ya, Afyon'a ve Konya'ya göz koymuştur. Fransızlar Adana'ya, İtalyanların Çatalca'ya kadar tüm Trakya'yı alacağı herkesin bildiği tehlikedir. Senelerdir Abdülhamit despotluğunun farkında olan iyi niyetli insanlar, vatani kurtarmak telaşındadır fakat niyetleri her ne kadar iyi de olsa, tecrübe ve analiz eksikliği, birden üzerlerine aldıkları ağır vazife hatalı davranışlar sergilemelerine neden olur. Bandırma'ya gider, burada Kolordu Komutanı Bekir Sami Bey ile görev yapmaya başlar. Bekir Sami Bey'in amacı, mevcutta düzenli ordusu olmayan, plansız ve acele hareket ettirilen vatanseverleri teşvik ederek düzenli bir ordu kurmaktır. İttihatçılar dönemin ileri gelen isimlerinden olan Mustafa Kemal'in askeri dehasının ve fedakarlığının farkındadır, fakat ordunun mevcut olmayışı, ellerindeki imkanların kısıtlılığı, mevcut hükümetin ve İngilizlerin olumsuz etkileri, O'nunda yapabileceklerini sınırlı olacağını düşündürmektedir. Mustafa Kemal, padişaha baş kaldırmıştır, vazifesi elinden alınmıştır, fakat O, bu durumu önemsemeyerek devam eder. Durum her ne kadar kötü olsa da, askeri tecrübe sahibi insanları kötümserliğe itse de, savaştan kaçmayı düşünmezler. Halkı örgütlemekse başlı başına bir sorundur, o dönem trenler odunla işlediğinden Cemil ve arkadaşların uğraşları hep gecikmeli ve güç şartlar altında olur. Halkta halen padişaha bağlılık ve inanç devam etmektedir. Cehennem Topçu Cemil, emir eri kör Şaban ile karargah olarak belirledikleri Bursa'dadır. Artık, Mustafa Kemal ile düzenli irtibat halindedirler.

Tema

Azım İnanç Tüm olumsuz şartlara rağmen istikbele dair inanç ve azim başarıyı getirecektir.

Özveri Kişilerin özverili davranması başarıyı getirecektir.

Kişiler

Cemil Filistin Cephesinde subay arkadaşları tarafından "Cehennem Topçu" lakabıyla tanınan kurtuluş mücadelesinin usta ve vatansever subayıdır.

Neriman Cemil'in teyze kızıdır, eşi savaşta vefat etmiştir, annesi ve oğlu Enver ile yaşamaktadır. Zaman içinde Cemil ile aralarında duygusal yakınlık meydana gelir ve evlenirler.

Enver Neriman'ın oğludur.

Reşit Bey Eski Diyarbakır Valisi doktordur. Kodaman bir ittihatçıdır. Saklanmak için gelirken öldürülmüştür.

Selime Hanım Neriman'ın annesi, Cemil'in teyzesidir.

Hacı Bakkal Abdülhamit Sultan'ın aşçısı, düzenbaz, dini kamuflaj olarak kullanan bir adamdır. Sulh zamanında bir bakkal dükkanı açmıştır, muhbirlik yapmaktadır.

Patriyort Ömer Topçu Cemil'in arkadaşı, ittihatçıdır.

Yahya Efendi Selime Hanım ve ailesinin çok eski ahbabıdır, Selime Hanım eşini kaybettikten sonra aile büyükleri gibi kendilerine tavsiye vermektedir.

Arap Şemsiyeci Yeni Camii'de durur, Cemil'e yasak yayınları sağlar.

Meyhaneci Dimitri Halicioğlu'nda oturur, Cemil'e yasak yayınları sağlar.

Hacı Haşim Efendi Eminönü'de oturur, Cemil'e yasak yayınları sağlar, Bektaşi babasıdır.

Maksut Bey Polis.

Teğmen Faruk Cemil ile işbirliği yapan genç teğmendir.

Doktor Münir Mahmut Şevket Paşa öldürülünce Sinop'a sürülmüştür. Cemil ve asker arkadaşları tarafından güvenilmez.

Gülnihal Kalfa Doktor Münir'in evinde çalışan saf, çerkez kadın.

Halil Paşa Enver Paşa'nın dayısı, daima sırtında paşa kaputu vardır. Babayani tavırlıdır.

Atıf Cemil'in silah arkadaşıdır.

Cevdet Bey Cemil'in Çorumlu silah arkadaşıdır.

Ziya Gökalp İnsanları analiz etmekte oldukça usta, Kurtuluş için mücadele eden paşalardandır.

Enver Paşa Almanlar ile işbirliği yapan paşadır.

Bekir Sami Bey Kolordu komutanıdır.

Nadire Cemil'in Kuleli Askeri Lisesi'nde okuduğu zaman üç yıl kadar beraber olduğu kızdır. Tanıştıklarında zaten evlidir ve eşini aldatmaktadır, sonraları Cemil, tarikat bağımlısı olup çok farklı bir hayatı benimsediğini öğrenir.

Teğmen Molla Recep Rumlar'a karşı Ayasofya'yı korumakla görevli komutan.

Aliço Teğmen Recep'in eri.

Rıza Çavuş Teğmen Recep'in eri.

Hüsniye Asker kocasını savaşta kaybettikten sonra, Recep ve diğer askerler ile ilişkiler yaşayan hafif meşrep kadın.

Tayyar Hüsniye'nin oğlu.

Hasan İzzet Paşa 3. Ordu Komutanı, harp zamanı düşman kuvvetlerinin gücünü tayin edemediğinden Turan fikrine istemeden engel olmuştur. Esasen Enver Paşa taraftarıdır.

Naci Bey Cemil'in kaçarken tanıştığı yarbaydır, mütareke zamanında yaralanıp kör olmuştur.

Yüzbaşı Selehattin Cemil'in eski arkadaşıdır.

Hasan Efendi Asker Emeklileri Derneğinde Cemil'in tanıştığı eski asker, önemli bir vatanseverdir.

Çerkez Ethem Milli Mücadele esnasında Mustafa Kemal ve Topçu Cemil'e önemli desteği olmuş vatansever.

Kör Şaban Cemil'in emir eri.

ANA KARAKTERLER

CEMİL (Açık)

Karakter Cemil, Kuleli Askeri Lisesi mezunu savaş zamanında topçuluktaki üstün yeteneğinden dolayı "cehennem topçu" olarak nam salan bir askerdir. İttihat zamanının öncü isimlerinden olduğundan, işgal yıllarında mütemediyen kaçıyordu. Esasen kendisini bitik ve yorgun hissediyordu fakat vatanın içinde bulunduğu kötü durumda hiçbir şey yapmamak O'nun vazifeşinas karakteri ile uyuşmuyordu. Mücadele yolunda kararlılıkla kurnaz planlar yapıyor, çevresine karşı daima dürüst davranmaya çalışıyordu. Zorlandığında kendisini Allah'a adıyor, kendini daha güçlü hissediyordu fakat gene de zaman zaman umutsuzluğa kapılıyordu. Cemil, savaş ortamında kuşkucu davranmayı ve hataları affetmemeyi iyice öğrenmişti.

Aktiviteler Cemil, kendi kendine kaldığı vakitlerde esasen hiçbir şey yapmak istemez, yorgun tabiatıyla kendini dinlerdi. Zaman zaman kitaplar okur, mevcut korkularından ve düşüncelerinden uzaklaşırdı. Neriman ile birlikte olmak, zaman geçirmekte O'nu mutlu eden aktiviteydi.

ÖRNEK ANILAR

Dürüst Cemil daima dürüst karakteri ile övünürdü. Gizli münasebet içinde bulunduğu teyze kızı Neriman'ın zaman zaman endişeleri olur, kendisini yalan söylemek ile itham ederdi. Cemil, böyle durumlarda Neriman'a kızar, "Halt etmişsin. Ben hiç yalan söylemem! Bak bana... Bak diyorum!" deyerek kızardı.

Yorgun/Bezgin Cemil, savaştan yeni gelmiş kendini oldukça yorgun hisseden bir askerdir. Zaman zaman her şeyi bırakıp gitmek ister "Buluruz bir yer barınacak...Debelendik yeterince... Sıramızı savdık! Dileyen bahtını denesin. Devleti kurtarsın! Geçsin başına kurulsun!" sözleriyle yorgunluğunu dile getirirdi

Plancı/Kurnaz Cemil tehlikeli durumlarda nasıl davranması gerektiğini iyi tahlil eden, planlamalar yapan kurnaz bir adamdı. Hatta en güç koşullar altında daha akıllıca davranırdı. Neriman'ı da gizliden haberleşme hususunda iyice örgütledi. "Beni sorarlarsa, 'Bilmiyorum, Almanya'ya gitmiş galiba...' dersin. Hemen bu odada lamba yak... Perdeleri aç... Ben basıldığımızı anlarım...Saatine baktı. Bir saate kadar kimse gelmezse yok bir şey demektir."

Kinci Cemil ailesine karşı olan hataları affetmez, kinci davranırdı. Neriman'a polisin kötü davranması ihtimaline karşı intikamını nasıl alacağını kafasına yetleştiriyordu. "Kıza kötü davrandıysa, dövdüğü adamın başkomiser olan ağabeyi Mustafa... Herifi öldürecekti. Bunu nerde, ne zaman kararlaştırdığını bilemiyordu ama, dünyanın öbür ucuna gitse... aradan yüz yıl da geçse öldürecekti, o kadar..."

Umutsuz/Yalnız Cemil kaçak hayatı yaşarken artık iyice umutsuz hissetmeye başlamıştı. "Cemil, on yedi yaşındayken kapatıldığı Taşkışla'nın yeraltı hücrelerinde bile bu kadar umutsuz bir yalnızlık duymamıştı. Şu anda gidecek hiçbir yeri, yapacak hiçbir işi yoktu. Ne önü denizdi ne ardı tren yolu... Burada, dilini bildiği insanlar da oturmuyordu sanki... Çevresini düşmanlar bile çevirmiş değildi artık..."

Kuşkucu Cemil savaş halinde sürekli kaçak durumunda olduğundan artık iyice kuşkucu bir karakter haline gelmişti. Her polis gördüğünde kendisini yakalayacaklarından korkuyordu. "Birini aradığından şüphelendirecek hiçbir şey yapmadığı halde, Cemil kuşkulandı. Hemen kalktı, gezinir gibi dışarıyı gözetledi. Polisi göremeyince enikonu telaşlandı."

Dindar Cemil, savaşmanın ve mücadelenin aynı zamanda Tanrı'nın buyruğu olduğuna inanan, dindar bir karakterdi. "Dinimizde gavurla vuruşmak Tanrı buyruğudur. Peygamber efendimiz, mübarek bellerine mübarek kılıçlarını kuşanıp savaşa girdiler. Bedir'de mübarek dişleri düştü. Çünkü ok değdi. Yurdu düşman bastı mı, Müslüman olanlar birleşip karşı çıkacak...Aramızdaki geçimsizlikleri unutacağız. Kardeş olmanın zamanıdır. Sinmekte hiçbir fayda yok. Dini bir uğruna yapırsak, bize Yunan değil, yedi kral dayanamaz"

Vazifeşinas/Kararlı Cemil halkı örgütlerken görev bilinciyle kararlı hareket eder, tüm gücünü kullanırdı. "Ya boyun eğip, ırzı namusu, canı, malı düşman ayağı altında bırakacağız ya da davranıp dikileceğiz."

NERİMAN

(Kapalı)

Karakter Cemil'in teyze kızı Neriman çocuk yaşta evlenmişti. Evlendikten hemen sonra oğlu dünyaya geldi. Kocasının savaşta şehit düşmesiyle dul kaldı ve annesinin evinde yaşamaya başladı. Kuzeni Cemil, firar durumundaki bir askerdir. Cemil Neriman'ların evinde saklanmaya başlayınca aralarında gizli bir duygusal ilişki meydana geldi. Ancak, Neriman aslında böyle bir münasebet dahilinde olamayacak ürkek, utangaç bir kadındı. Erkeklerin nazarındaki cazibesi kendi saflığıyla birleşince farklı bir boyut kazandı.

Aktiviter Zamanının çoğunu evde ev işleri ile geçiren Neriman'ın kapalı bir hayatı vardır. Ev işlerinden fırsat bulduğunda örgü gibi el işleri yapmayı sever. Kendisinin severek yaptığı tek aktivite, dürbününü alıp uzak diyarları seyretmektir. Kendini bununla avutur, mutlu olur.

ÖRNEK ANILAR

Korkak Neriman evlerine yerleşen teyze oğlu Cemil ile gizli gizli ilişki yaşıyor, fakat aynı zamanda bu münasebetin ortaya çıkmasından da oldukça çekiniyordu. Cemil'in yerli yersiz istekli tavırları genç kadını korkuya sürüklüyordu. " 'Uslu dur...' Neriman bacaklarını istekle sıktı, gerindi. 'Çek... Çek elini... Asıl düşünecek şeyi düşünmüyorsun da...' 'Neymiş?' 'Ödüm kopuyor gebe kalırım diye ...Uyukularım kaçıyor.'" Neriman, Cemil ile olan gizli münasebetinden hamile kaldığını anladı. Artık korkuları kendisi için baş edilmez bir hal almıştı. " 'Bilmem... Korkuyorum...' Birden atılıp yüzünü Cemil'in göğsüne sakladı. 'Gebeyim galiba...Uyuyamıyorum kaç zamandır... Deli olacağım... Ne deriz anneme' Ağlamaya başladı. 'Ölürüm utancımdan'"

Cazibeli Neriman, her ne kadar içe dönük, kapalı karakter davranışları sergilese de, erkeklere karşı cezbedici tarafı olan, cazibeli bir kadındır. Cemil'de Neriman'ın bu hallerine kayıtsız kalamaz. "Neriman'ın sesinde dışı bir çağırış, istekli bir kışkırtma vardı."

Utangaç Neriman utangaç yapıda, içe dönük bir karakterdi. Kendisi ile evlenmek için konuşulmasından bile utanır, mahcup olurdu. "Bir utandım ki... Yahya Efendi, 'peki' dedirtmeden bırakmadı yakamı... 'İlle bugün öperim niyetini' diye tutturmuşsun!"

Evhamlı Neriman'ın hayatında oldukça sınırlı sayıda insan vardı. Özellikle sevdiği insanların başına kötü bir şeyler gelmesinden korkar, karşısındaki kişinin yaşı ne olursa olsun, çocukmuşlar gibi üzerlerine titrer ve evhamlanırdı. Bu davranışını bilhassa Cemil'e karşı ister istemez de yapardı. " 'Giderken mi? Çıkıyor musunuz bu havada? Nereye, niçin?' Cemil bir yalan ararken Neriman gözlerini açtı: 'Paltonuz da yok sizin... Hayır, vallaha bırakmam bu karda kıyamette paltosuz...'"

Saf Neriman herkese koşulsuz güven duyan, saf karakterde bir kadındı. Cemil'in bir seferinde gizli bir vazife için Neriman'ı kullanması gerekmişti. İlk başta vaziyeti Neriman'a anlatmaktan kaçındı. Neriman, nişanlanma sevincinin içinde ne olup bittiğini anlayamamıştı. "İçerde Neriman, biraz sonra belki de çok büyük bir tehlikeye atılacağından habersiz gülümseyerek çarşaflıyor. Patriyort abisine nişanlılık müjdesi götürceği için seviniyordu."